

Alex Kershaw

Het Ardennenoffensief

*Het heroïsche verhaal van het meest onderscheiden
peloton in de Tweede Wereldoorlog*

BBNC uitgevers
Amersfoort, 2014

Inhoud

Dankbetuiging · 9

DEEL I. WACHT AM RHEIN

1. De Wolfenschanze · 15
2. Camp Maxey · 21
3. Wacht am Rhein · 41
4. Het Spookfront · 51
5. Schimsoldaten · 69

DEEL II. DE SLAG BIJ LANZERATH

6. Sturm! · 87
7. De laatste zonsondergang · 113
8. Café Scholzen · 127
9. Kerstmis · 135

DEEL III. OORLOG ACHTER PRIKKELDRAAD

10. Gasten van het Derde Rijk · 163
11. De stalags · 181
12. De rivier · 199
13. Taakgroep Baum · 215
14. De nadagen van het Derde Rijk · 233

INHOUD

DEEL IV. DE LAATSTE SLAGEN

15. Moosberg · 247

16. De zomer van '45 · 267

17. Gerechtigheid · 275

18. De laatste slagen · 283

Noten · 299

Bijlagen · 321

Bibliografie · 327

*Es geht alles vorüber
Es geht alles vorbei
Auf jeden Dezember
Folgt wieder ein Mai.**

– Populair Duits lied dat gedurende het
voorjaar van 1945 op de radio werd gedraaid

* 'Alles heeft zijn einde / alles gaat voorbij / Na elke december / volgt altijd weer een mei'

De Wolfenschanze

De Wolfenschanze, Oost-Pruisen, nazi-Duitsland – 20 juli 1944

Graaf Klaus von Stauffenberg, de stafchef van generaal Fromm, bevelhebber van het binnenlandse leger, probeerde uit alle macht kalm te blijven terwijl hij alleen in een badkamer stond, diep binnen Adolf Hitlers Pruisische hoofdkwartier (de zogeheten Wolfenschanze, het ‘leger van de wolf’). Von Stauffenberg pakte voorzichtig de ontsteking vast met de overgebleven drie vingers aan zijn enige hand en begon die in een bom aan te brengen. Zijn andere twee vingers, een oog en een arm was hij kwijtgeraakt bij hevige gevechten bij de Kasserine-pas in Tunesië in 1942.¹

Von Stauffenberg plaatste de bom zorgvuldig in de geopende aktetas en activeerde deze: een kleine glazen capsule in de ontsteking brak, zodat etend zuur op een dunne draad begon te druppelen. Het was 12.26 uur. Hij had precies vijftien minuten voordat de draad doorbrandde en de bom explodeerde. Snel verliet Von Stauffenberg de badkamer en liep door een lange gang naar de vergaderruimte. Als hij erin zou slagen om Hitler op te blazen, zou het Duitsland waarvan hij ooit had gehouden gered zijn en zouden miljoenen mensenlevens worden gespaard: de hel van het Derde Rijk zou snel tot het verleden gaan behoren.*

De vergadering met hooggeplaatste generaals was al begonnen toen Von Stauffenberg onopgemerkt binnenglipte in Hitlers ‘theehuis’, dat was gemaakt van hout in plaats van gewapend beton zoals de reguliere vergader-

* Het complot om Hitler te vermoorden was al in 1942 gesmeed en had de stilzwijgende steun van Von Rundstedt en Rommel en andere belangrijke generaals. Men hoopte dat nadat Hitler uit de weg was geruimd, en mogelijk ook Göring en Himmler, de democratie kon worden hersteld, vredesonderhandelingen met de westelijke geallieerden konden beginnen en de oorlog met de Russen kon worden gewonnen.

ruimte in een bunker vlakbij. De ramen van de bedompte kamer waren opengezet; buiten was het een broeierige zomerdag.

De generaals bestudeerden kaarten die waren uitgespreid over een lange eiken tafel. Hitler zat aan het uiteinde te spelen met een krachtig vergrootglas. Zijn bril lag op een kaart van het Russische front. Zijn gezicht was broodmager en diep gegroefd: volgens de geruchten schreef zijn nieuwste lijfarts hem te veel cocaïne en andere stimulerende middelen voor.

Andere generaals keken ingespannen naar gebieden waar miljoenen soldaten van het Rode Leger verschillende Duitse divisies dreigden te overspoelen als een enorme rode vloedgolf. Sinds begin juni waren de Russen door min of meer het gehele oostfront gebroken, terwijl meer dan dertig Duitse divisies verkommerden in Stalins krijgsgevangenenkampen.

Von Stauffenberg naderde Hitler terwijl generaal Adolf Heusinger een deprimerende samenvatting voorlas van de situatie aan zowel het oostelijk als het westelijk front. In Frankrijk waren de geallieerden na enkele weken van felle gevechten eindelijk weggekomen uit Normandië en ze waren nu bezig tienduizenden van Hitlers beste militairen uit te schakelen in de omsingeling bij Falaise.

Van de bijeengekomen groep geloofde alleen de Führer dat ze de oorlog nog konden winnen. De wonderwapens waarop hij zo vaak pochte, konden nu niet worden ontwikkeld of in afdoende aantallen in stelling worden gebracht om de geallieerde aanvallen vanuit het westen en oosten te stoppen.

Von Stauffenberg plaatste zijn bruine leren aktetas onder de tafel, niet meer dan twee meter van Hitler verwijderd.² Hij excuseerde zich vervolgens, mompelend dat hij een belangrijk telefoontje moest plegen, glipte onopgemerkt de kamer uit en haastte zich de gang door om te ontsnappen.

12.41 uur. Heusinger praatte nog steeds: 'Tenzij eindelijk de legergroep uit Peipus wordt teruggetrokken, zal een ramp...'³

Om 12.42 uur vond een grote explosie plaats. Rook vulde de ruimte en splinters en pleisterwerk vlogen in het rond. Von Stauffenberg hoorde de explosie terwijl hij een beveiligingspost passeerde. Ditmaal moest het toch zeker allemaal voorbij zijn.

In de Wolfenschanze klauterde een generaal de vergaderruimte uit en bleef bloedend liggen in de gang. Plotseling zag hij een spookachtige figuur opdoemen uit het stof van het pleister en de rook. Het gezicht van de man was zwartgeblakerd door de rook en zijn broek was aan flarden gereten.

De spookachtige figuur was Adolf Hitler. Wonderwel leefde de Führer nog. Versuft strompelde hij de verwoeste theekamer uit. De kracht van de explosie was verzwakt door de open ramen en door de aangrenzende gang, die als vacuüm had gediend en de explosie had weggezogen.

Bedienden spoedden zich naar de Führer en leidden hem naar een bunker.

‘Was ist los?’ [Wat is er aan de hand?] vroegen ze Hitler.⁴

Iemand suggereerde dat het een bom van de Sovjets was die uit een passerend vliegtuig was geworpen. Het werd echter al snel duidelijk dat Hitler geen aanval van Stalins luchtmacht had overleefd maar een moordaanslag door hoge officieren van zijn eigen strijdkrachten.

Toen hij weer een beetje was bijgekomen, liet Hitler zich behandelen door zijn lijfarts. Dr. Hanskarl von Hasselbach verbond de wonden van de Führer en bracht een mitella aan om zijn arm. Hitler had een lelijke snee in zijn hoofd en was zijn gehoor in één oor kwijt. Maar hij keek extatisch uit zijn ogen. ‘Nu heb ik die kerels!’ riep hij. ‘Nu kan ik stappen ondernemen!’ Hij had lange tijd een samenzwering vermoed onder hooggeplaatste officieren. Nu zou hij hen wegvagen, de Duitse samenleving zuiveren van andere rebellen en zijn macht opnieuw vestigen.

Een andere arts arriveerde, gaf Hitler een injectie en onderzocht zijn hartslag.

Hitlers polsslag was normaal.

‘Denk er eens over na,’ zei Hitler. ‘Er is niets met mij gebeurd. Denk daar eens over na!’

Hitlers drie secretaresses snelden naar de bunker. Zijn haar zat vol pleisterwerk en stond overeind. Hij stak zijn linkerhand uit. Een van de vrouwen pakte die voorzichtig vast.

‘Wel, dames,’ zei Hitler grijnzend, ‘opnieuw is alles voor mij goed uitgekapt. Nog meer bewijs dat het lot mij voor mijn roeping heeft gekozen. Anders zou ik nu niet meer in leven zijn.’⁵

Intussen zat Von Stauffenberg in een vliegtuig op weg naar Berlijn. Hij kwam later die middag aan en begon onmiddellijk zijn medesamenzweerdters opdracht te geven om Berlijn te beveiligen. De geruchten gingen heel Duitsland door: sommigen beweerden dat Hitler dood was en anderen dat hij het had overleefd.

Von Stauffenberg bemande een telefoon op zijn kantoor in het hoofdkwartier van het binnenlandse leger aan de Bendlerstrasse en beantwoordde

telefoongesprekken van medesamenzweerders die om bevestiging vroegen dat de moordaanslag inderdaad was geslaagd.

Bij toeval was ook de 36-jarige ss-majoor Otto Skorzeny die middag in Berlijn. Hij was een 1.90 meter lange, blonde Wener die een groot litteken over zijn hele gezicht had overgehouden aan een duel om een ballerina. Skorzeny had het air en het zelfvertrouwen van een man die mislukking en verslagenheid nog niet had geproefd, en de Britse inlichtingendienst beschouwde hem als de gevaarlijkste van alle elitecommando's van Hitlers ss. Eind 1943 had hij, gesteund door een kleine eenheid van parachutisten, een van de meest gedurfde aanvallen van de oorlog uitgevoerd – Mussolini redden, vlak voor de ogen van de geallieerden.

‘Op 20 juli maakte ik mij klaar voor vertrek naar Wenen,’ herinnerde Skorzeny zich. ‘Om zes uur kwam ik aan op het station Anhalt, ging ik zitten in een gereserveerde coupé en maakte ik mij klaar voor de nacht. Maar bij Lichterfelde, het laatste station binnen de stadsgrenzen, hoorde ik iemand mijn naam roepen: “Majoor Skorzeny! Majoor Skorzeny!” Op het perron rende een officier met de trein mee en riep zo hard als hij kon. Ik opende het raam en wenkte naar hem en buiten adem haastte hij zich naar voren: “Majoor, u moet onmiddellijk terugkeren. Bevel van hogerhand. De aanslag op de Führer was bedoeld om een putsch te beginnen!”’⁶

De jonge officier vervoerde Skorzeny terug Berlijn in en naar het Centrale Bureau van de Waffen-ss, waar hij te weten kwam dat de belangrijkste samen-zweerders zich hadden verschanst aan de Bendlerstrasse. Niet lang daarna kreeg hij telefoon vanuit de Wolfenschanze: ‘Orders voor majoor Skorzeny om zich met al zijn beschikbare troepen te melden aan de Bendlerstrasse om de actie van majoor Remer te steunen, de commandant van het bewakingsbataljon Grossdeutschland. Majoor Remer is al begonnen aan de omsingeling van het ministerie.’⁷

In zijn kantoor werd Von Stauffenberg plotseling aangehouden door enkele met lugers zwaaiende loyalisten die hadden besloten om zichzelf te redden door zich tegen de samen-zweerders te keren. Von Stauffenberg werd snel onder bewaking gesteld, samen met andere samen-zweerders. Zijn superieur, de zwaarlijvige generaal Friedrich Fromm, kwam er snel bij en haalde zijn luger tevoorschijn: ‘Ik ga je nu behandelen zoals je mij hebt behandeld.’⁸ (Eerder die dag was Fromm gevangengezet door enkele medestanders van Von Stauffenberg toen zij dachten dat de moordaanslag was geslaagd, en later weer vrijgelaten toen het nieuws rondging dat de poging was mislukt.)

Een van Von Stauffenbergs medesamenzweerders, generaal Ludwig Beck, vroeg of hij zichzelf mocht doodschieten. Fromm knikte instemmend.

Beck plaatste zijn pistool tegen zijn hoofd en drukte af, maar de kogel verwondde hem alleen maar. Hij zakte onderuit in zijn stoel en het bloed gutste uit zijn hoofd.

Fromm keek met verachting naar Beck en richtte zich vervolgens tot Von Stauffenberg en de anderen. ‘Welnu, heren ... als u nog brieven wilt schrijven, heeft u daar een paar minuten de tijd voor.’⁹

Fromm keerde na vijf minuten terug. In naam van de Führer, zo kondigde hij aan, zouden ze worden geëxecuteerd.

Een Duitse sergeant sleepte de bewusteloze Beck de kamer uit. Er klonk een schot. Beck was nu dood – gedood door een schot in zijn nek. Enkele minuten later werden Von Stauffenberg en zijn medesamenzweerders op een binnenplaats opgesteld in een rij voor een berg zand. Het was middernacht, minder dan twaalf uur nadat zijn bom was geëxplodeerd in de theekamer van Hitler.

‘Lang leve ons heilige Duitsland!’¹⁰ riep Von Stauffenberg terwijl het vuurpeloton aanlegde. Seconden later stortte Von Stauffenbergs doorzefde lichaam tegen de vlakte.

Fromm nam het vuurpeloton in ogenschouw. Tevreden met het werk riep hij ‘Heil Hitler!’ en verliet hij de binnenplaats.

Dertig minuten later arriveerde Otto Skorzeny met zijn manschappen en hij bepaalde samen met functionarissen van de Gestapo dat het hoofdkwartier aan de Bendlerstrasse veilig was.

Een paar seconden voor 1.00 uur op 21 juli 1944 onderbrak een luide uitbarsting van militaire muziek alle uitzendingen van de Duitse radio.

‘Mij is een lot bespaard gebleven dat mij geen angst inboezemde, maar dat verschrikkelijke gevolgen zou hebben gehad voor het Duitse volk,’ verklaarde Hitler plechtig. ‘Ik zie het als een teken van de voorzienigheid dat ik mijn werk moet voortzetten, en dat daarom ook zal doen.’¹¹

Op 25 juli 1944 kondigde de BBC aan dat alleen Duitslands totale en onvoorwaardelijke overgave de oorlog zou beëindigen. Voor Hitler was er geen andere mogelijkheid dan te blijven vechten, zelfs tot het bittere einde. En zo, terwijl hij laat die maand herstelde van de aanslag, begon Hitler het meest gedurfde militaire plan van zijn carrière te ontwikkelen – een laatste, wanhopige poging om de geallieerden in het westen te verslaan.